

PRIMORSKI LIST.

Poučljiv list za slovensko ljudstvo na Primorskem.

„Vse za vero, dom, cesarja!“

„Primorski List“ izhaja 5 in 20 dan vsakega meseca;
ako je ta dan praznik, izide dan poprej.
Velja za celo leto 1 gld., za pol leta 50 novč.

Uredništvo in upravnništvo mu je v Trstu,
Via Fabbri št. 7. — Nefrank. pisma se ne sprejemajo.
Rokopisi se ne vračajo. — Gena za inserate po pogodbi.

Tečaj I.

V TRSTU, dné 20. aprila 1893.

Št. 8.

Večno mesto Rim.

Rim, — koliko veselih in žalostnih spominov nam vzbuja to ime starodavnega, slavnega mesta! Ona dva moža — Romul in Rem ju imenuje pripovedka — ki sta mu položila prvi temelj, si pač nista domišljala, da bode kedaj toli slovelo to mesto po širnem svetu. V Rimu so si postavili prestol mogočni rimski cesarji, ki so zapovedovali malone vsemu tedanjemu svetu, v Rimu so se zbirali paganski učenjaki. Rim je bil središče trgovine onega časa in bogastva, a Rim je bil tudi prestolnica paganskega bogočastja, kjer so se častili namišljeni bogovi celo z najostudnejšimi pregrehami; v času Kristusovem je bil Rim velikansko svetovno mesto, kakoršnega ni bilo na celem svetu. Kaj se je zgodilo s tem Rimom v teku časov? Njegovi mogočni vladarji so izginili, njihov prestol se je zrušil; nepregledno rimsko cesarstvo je propadlo, njegova slava in moč se potopila v valovih svetovnih dogodb; paganskih učenjakov ni več, podobe namišljenih bogov služijo le še starinoslovcem; Rim pa je ostal še tudi mnogo spremenjen, ohranila ga je previdnost božja, da napravi v njem središče krščanstva. Na mesto, kjer se je v zlatu bliščal prestol mogočnih paganskih cesarjav, postavi svoj skromni sedež namestnik Kristusov, apostelj Peter. Paganski temeljni so se porušili ali spremenili v krščanske cerkve, paganska umetnost in veda se je morala umakniti veri v križanega Boga. Seveda, potoki krvi junaških mučencev in mučenk so tekli ter namočili rimska tla, da je doraslo in se razvelo drevo Kristusove vere, ter blagodejno svojo moč razširilo po vsem svetu, potoki krvi so tekli, da se je utrdil prestol svetega Petra ter da so njegovi sovražniki osramočeni priznali, da je to skala, na katero je postavil Kristus svojo Cerkev, in da jo peklenške moči ne bodo zmagale. — A ti potoki krvi so ravno priča slavne zmage, katero je slavilo krščanstvo nad paganstvom. Rim se je pokristijanil, v njem vlada namestnik Kristusov, Rim je središče krščanstva. Iz Rima gredo po širnem svetu blagovestniki oznanjevat evangelj Kristusov nevernikom, in ti zrejo iz daljnih krajev v Rim, od koder jim sveti svitla luč sv. vere, ter se pokore naukom, katere jim razalaga, po sv. Duhu razsvitljen, namestnik Kristusov. Ločili so se sicer potem mnogi od Rima, ne hoteč se pokoriti rimskemu papežu, pa zašli so v temo zmote, ker so zgrešili pravo luč. — V Rim so prihajali slavni vladarji, da so iz rok papeževih

prejemali žeslo in krono; mnogi sicer so napadali Rim in papeža, pa naposled so se morali vendar ukloniti tej nepremagljivej sili, ali pa jih je zadela pravična kazen božja. Priča nam mogočni Napoleon I. cesar francoski; polastil se je Rima, v pregnanstvo odpeljal Pija VII.; a Pij se je vrnil slovesno v svoj Rim, Napoleon pa je umrl v pregnanstvu na otoku sv. Helene.

V Rimu so najznamenitejši spominki krščanske umetnosti preteklih časov, tam se hranijo tudi nakopičene knjige krščanskih pisateljev-učenjakov; zato prihajajo še dandanes v Rim umetniki in učenjaki, da zajemajo tam iz pristnih virov tvarino in obliko za svoje umotvore. In komu gre hvala, da so se ohranili izdelki krščanske umetnosti in vede, da je Rim vir krščanske omike za vso Evropo? Ta hvala gre najprvo rimskim papežem, ki so na vso moč podpirali krščansko vedo in umetnost, zidali veličastne hiše božje, ustanovili vsakovrstne šole, postavili velikanske muzeje, poklicali v Rim slavne učenjake; in gotovo ni zadnji v tej vrsti papežev Leo XIII., ki ima še posebnih zaslug za pouzdigo krščanske vede v našem času. Da je torej Rim še tako slavno mesto, da kristjanje o njem govore z nekim posebnim zanimanjem in spoštovanjem, da se krščanski narodi vsega sveta obračajo v Rim in da kdor more, z neko posebno radostjo potuje v to mesto, kratko, da je Rim res neko večno mesto; čegava zasluga je to? Ne italijanske liberalne gospode, ki gospoduje sedaj po krivici v tem mestu, ne onih množ, ki žele, da bi kmalu porušili zadnjo katoliško cerkev v tem mestu, ki ustanavljajo brezverske šole in zatirajo duhovščino, preganjajo redovnike in redovnice, ki postavljajo na troške revnih davkoplačevalcev spomenike brezbožnim množem, ne zasluga onih laži-liberalcev, ki so proglasili Rim za glavno mesto zedinjene (?) Italije. Ne, zasluga, da je Rim „večno mesto“ gre le krščanstvu, katoliški Cerkvi in njenim poglavarjem, ki so si tu postavili svoj prestol. Zakaj torej toliko navdušenje za Rim? zato ker je središče krščanstva! Zakaj žrtvujejo kristjanje radi svoj denar, da potujejo v Rim? Zato, da vidijo namestnika Kristusovega — papeža! Rim brez papeža propade.

Rim je znak edinosti v veri, je znak prave vere Kristusove. Kdor je z rimskim papežem, ima pravo vero, kdor pa ni s krščanskim Rimom, je protivnik prave vere, zato je dolžnost ljubezni

krščanske, da molimo za svoje brate živeče v krivi veri in razkolu, da se zvrši goreča želja Leona XIII. da bi se zedinili z Rimom, da nastane po besedah Kristusovih „en hlev in en pastir.“

V Rim torej obračajmo svoje oči, ker od tam nam sveti prava luč sv. vere, v Rim bodi obrneno

naše srce, da ljubimo kot pokorni otroci sv. Očeta papeža. Molimo pa tudi goreče, da Bog po svoji milosti podeli kmalu sv. Očetu in katoliški Cerkvi ono prostost, katera se jej pristoji kot ustanovi božji, in jej je potrebna, da osreči vse narode.

Narodno gospodarstvo.

Na travnik z gnojnico. Ni še dolgo, kar sem se sprehajal po domačej vasi. Prišel sem slučajno tudi do živinskega hleva, pred katerim je velika jama za gnoj. Iz te jame pa je napeljan jarek, po katerem se izteka gnojnica. In kaj mislite, kam je napeljan ta jarek? Naravnost v potok, ki se vije v bližini okolu gospodarskega poslopja. Šel sem dalje in kmalu sem tudi pri drugem gospodarju enako našel. Mislim si: Ubogi kmetje, ki ne veste, kakšno škodo si sami napravljate. — Gnojnica je, kakor se je že tolikokrat pisalo, zelo koristna polju. Da, prirodopisci trdijo, da je gnojnica več vredna, kakor marsikateri gnoj. In to je tudi res. Le pogledj, dragi kmetič, sosedove travnike, ki jih vsako pomlad polije z gnojnico, v kateri je ležal po zimi gnoj in verjel mi boš. Zato pa, kmetje, ne delajte sami sebi škode. Potrudite se in iznosite spomladi, ko še ni tako veliko dela, gnojnico iz jame na travnik ali pa na njive, pa bolje je na travnik, ker trava posebno ljubi gnojnični sok. Naredite jarke pri gnojnih jamah, kateri se iztekajo na bližnji travnik, nikakor pa ne v potok, v katerem se tako koristna gnojnica brez vse koristi izgubi. Zraven pa polnite pridno te jame z gnojem in tako boste imeli dovolj hrane za njive, katere vam bodo pa tudi hvaležne s tem, da vam prinesejo obilo vsakovrstnega sadu. Poskusite to, trud je majhen, korist bo pa velika.

Tone

„Tržaška posojilnica in hranilnica“ je imela v svojem prvem upravnem letu 1892. vseh denarnih dohodkov 38.363 gld. 30 kr. in toliko izdatkov, skupaj

toraj 76.726 gld. 60 kr. prometa; prigospodarilo se je za rezervni fond 144 gld., čisti dobiček znaša 155 gld. 68 kr. tako da lahko dá 4% dividendo za družnim deležem z ozirom na čas vplačila. — Razvidno je, da ima sicer mladi zavod že dovolj krepko podlago, da pa raste in še bolj razvija, treba pokazati vstrajnost in delavnost, katero pričakuje zadruga pri vseh, katerim je mar gospodarski napredek in razvoj naših nižjih in srednjih stanov. Toliko pouzamemo poročilu priporočujoč rodoljubom, da čvrsto podpirajo to prepotrebno ustanovo.

Nekaj o kavi.

Ako surovo kavo preiskujemo, vdobimo v njej 10 odstotkov beljakovine, 12 odstotkov maščobe in okoli 15 odstotkov sladkorja. Ako bi se dale te snovi na ta ali drugi način spraviti v pitno kavo, bi gotovo bila še precej redilna, a če opazujemo kavo, katero pijemo, ne vdobimo tega. Mi pijemo kavo radi drugih snovi t. j. radi tanina in dišečega olja. Prvi dve snovi nahajamo tudi v nepraženi kavi, dišeče olje jako rado izpuhti, zato bi ne smeli nikdar kavo pražiti v odprti posodi.

Kafein so našli učenjaki še le l. 1820. a kasneje se je dokazalo, da ni nič drugega nego tein, ki ga v čaju nahajamo. Kakor ni vsaka kava enake dobrote, tako tudi ne vdobimo povsod enako kafeina, v najboljših vrstah ga nahajamo 1 do 2 odstotka, v slabelih pa komaj pol odstotka. Ako zločimo iz nepražene zrnja kafein, se nam pokaže v tenkih dolgih iglicah ter se sveti kot svila. V 97 odstotkih

LISTEK.

Denarji.

Resnična dogodba.

„Slabo je na svetu slabo,“ tako sem se pri- toževal v prijateljski družbi. „Letina revna, davki veliki, družina obilna, sirka ni nič več pri hiši, denarja nič.“

„Leskovca poišči“ mi svetuje Ledinov Peter.

„Kedo pa je ta? kako bi pomagal, kje je? poprašujem kar v eni sapi.“

„V Ljubljani je, pa denar zna delati“ — a drugi vdarijo v smeh.

Še nikoli nisem nič o tem slišal — ne tajim, tudi jaz bi se ne branil par desetakov, če bi bili le ravno taki, ko cesarski, da bi jih nihče ne spoznal. Povprašujem, a drugi se mi smejo; končno pa zvem sledeče:

Pred par leti je prodajal v Bobovcu nek „Martinček“ podobe in podobice. Odkod je bil, nihče ne ve, kako mu je bilo res ime, tudi ne. „Martinček“ so mu rekli, ker je bil nekemu domačemu Martinčku podoben, ko krajecar krajecarju. Dobro kupčijo je imel, še sedaj visi na stenah one vasi marsikatera podoba, katero je on s svojim gladkim jezičkom vsilil.

„Poglejte jih, pogledjte, kako se svetijo! In te rože, tudi cesarski slikar lepših ne naredi — Leskovec, ta ima roko, ta zna, to vam povem — eno tako cunjjo, kakor je ta tvoj petak, namaže ti, kakor bi pihnil — pa ne, da bi me ovadili, Bog varuj, da sem vam kaj takega povedal!“

Kmetje gledajo od podobe do petaka, od petaka do podobe in kmalu so vsi enega mnenja, da so podobe res lepše narejene, ko papirnati denar.

„Ali bi pa res znal tako narediti, da bi ga še davkar ne spoznal“ praša eden s se strahom.

„Poglej in sam sodi, saj nisi na glavo padel“ odvrne Martinček — „ker smo prijatelji, vam povem, da je mož zelo dobrega srca, revežem je že mnogokrat pomagal, da so sedaj bogatini.“

„Ko bi ti Martinček hotel reči dobro besedo za me, ne bilo bi zastoj.“

„E, prijatelj, to so nevarne reči, ako bi se zvedelo?“

„Saj pač ne bom tako neumen, da bi samega sebe „notri“ spravljaj — če tebe ovadim, saj bom imel jaz ravno toliko škode.“

„Jaz bi tudi rad, ko bi mogel kaj pomagati si, jaz tudi — o, meni tudi“ se oglašajo možje.

„Vidite, pa on živi od slikanja, zastoj veste, da nič ne dobi, in tam v Ljubljani mora pač tudi pravega denarja imeti, tam so gospodje vse bolj

vode raztopimo lahko 1 odstotek kafeina. Ako je čist nima duha, a jako močno vpliva na človeško telo. Učeni Lehmann je delal poskuse s kafeinom na človeku ter opazil: četrt gr. kafeina razdraži človeško srce, da hitreje bije; pol gr. dotira do tega, da srce jako močno bije, život prične drhteti, v kratkem se prično misli mešati, človek postane pijan ter kasneje prav trdno zaspi. Neki Stranch pa je poskušal moč kafeina na mačkah in kuncih, ter opazil, da tretjina do pol gr. je imela takšen upliv, da so živalice v 2 urah poginile.

V črnej kavi vdobimo jako malo kafeina, zato nima takega upliva, a vendar draži živce in telo greje in to, kakor pravi Lehmann, bolj zjutraj nego zvečer.

Druga važna snov v kavi je kavini tanin, ki je podoben taninu v črnem vinu, zato ima črna kava trpek okus. Tega nahajamo v praženi kavi štirikrat toliko kot kafeina. Važen sestavek kave je izhlapljivo dišeče olje, ki se razvija pri praženju. To olje daje kavi oni prijetni duh, zato moramo paziti, da nam ne izhlapi. Snov, iz katere se pri praženju razvija dišeče olje, nima nikakega duha, a je v vodi raztopliva, zato bi se popolnoma izgubila, ako bi surovo zrnje več časa v vodi močili in zato se torej kava spridi, ako jo pri sušenju dež zmoči.

Iz tega je torej umljivo, da moramo kavo tako prirejati, da ne izveši dišeče olje, ker brez tega bi ne imela prijetnega duha in bila bi brez vrednosti. Razvidno nam je torej, da v kavi ne vdobimo nič redilnih snovi, zato nas tudi ne more rediti. V čem obstoji torej vrednost črne kave?

Dandanes še jih misli mnogo, da kava upliva na dele človeškega telesa, da se ne obrabijo tako hitro. Ako bi bilo to res, imela bi vsaj neko vrednost, a novejša preiskave so pokazale, da to ni res. Kava le vzbuja in draži kri. Ako človek po jedi uživa kavo, ne čuti toliko napora in dela želodčevega, vendar pa nam prav nič ne pomaga prebavljati. Torej uživamo kavo iz navade, ne da bi imeli kak poseben dobiček od nje; le neko zadovoljnost

nam napravlja. Strohmann pravi: „človek z uživanjem kave se ne spominja toliko svojih neugodnosti, nekako lažje pozablja prebiti, vsled česar lažje prestaja težave življenja. Kava preganja dolg čas; učenjaka uzdržuje pri napornem duševnem delu bistrejšega, a delavcu pomaga, da veseleje prenaša bremena svojega stanu.“ Kava će tudi ne preganja gladu, vendar pomaga, da se ga lažje prebije; pomaga, da postane človek ustrajnej pri napornem delu, zato so jo pričeli dajati v novejšem času vojakom. Današnji dan ve že vsak, da se prodaja kava pod raznimi imeni. Najbolj znane so: arabska, indijska in ameriška kava.

Arabske kave je mnogo vrst in najfinejša med njimi je Moka. Prave moke ne vdobimo v Evropo, ker v Adenu jo pokupijo bogati Turki in sami doma porabijo. Pri nas prodajajo pod imenom Moka drobno kavo iz otoka Jave. Druga vrsta arabske kave je Levantska kava, za katero sti tržišče Moka in Kairo.

Indijska kava je iz indijskih otokov in se prodaja pod raznimi imeni. Najbolja je Java, slabša je Menado iz otoka Celebes. Druge bolj znane so: Sumatra, Malabar, Cejlon in Manila. Indijske kave so vse bolj debelega zrnja. Ameriška kava ima imeni po krajih, kjer raste. Najbolje vrste je Surimanska, najslabša pa Braziljska, ker navadno diši po zemlji in raste bolj v deževnih krajih. Med braziljskimi vrstami so najboljše: Santos in Campinas, a najslabše Bahia. Pri nas vdobimo v trgovini največ Santosa, žalibog, da se prodaja mnogokrat pod drugimi imeni za boljše vrste.

Pomagajte ubogim pogorelcem v Vrhu pri Ložu na Kranjskem! 7 hiš z gospodarskimi poslopji in kar je bilo notri, je vse zgorelo, ker se je ogenj vsled burje hitro širil, ter ga tudi vsled pomanjkanja vode ni bilo mogoče omejiti. V imenu teh revežev prosimo pomoči usmiljena srca naših čitateljev. Milodari naj se pošiljajo čast. g. župniku Antonu Ponikvar v Stari trg pri Ložu, sprejema jih tudi uredništvo našega lista.

premeteni, ko gospoda po vaseh in trgih — vendar — nesite mu vsak en petdesetak, pa bom za vas govoril, da vam da po desetkrat toliko — vsakemu po pet sto! Kako lahko si pomagate.“

Nekako počasno so se napravljali, a nazadnje vendar le gredó. Martinček jim je natanjko povedal za stanovanje — in eden, ki je bil po kupčiji že večkrat tam, vedel je za ulico in za hišno številko.

V Ljubljani kar k Leskovcu! Okna je imel zagnjena, govoril je tiho, a zelo prijazno.

„Revežem pomagati je dobro delo“ pravi — ter dá vsakemu zavitek, v katerem je bilo, kakor je rekel po petsto goldinarjev. „Sedaj pa le hitro ven iz mesta in proč od mene, sedaj ni časa tu denar ogledovati, policaji že zdavnej name pazijo, ker so zapazili, da so vsi oni reveži, katerih k meni mnogo pride, tako nenadoma obogateli — ti imajo ostro oko, zato le hitite.“

Kmetje si ne dajo tega dvakrat velevati, molče zagrabi vsak svoj zavitek in še le, ko so bili daleč iz mesta so se hoteli malo nagledati lepega denarja — a o joj — bel papir — nič slikanega — drugi ravno tak, tretji zopet — sam bel papir, še črtice ni na njem in po petdeset goldinarjev je moral vsak plačati!

„Ti slepar ti, kar nađenj, stepimo ga,“ pravi prvi jezno.

„Tega ne“, pravi drugi, „še zaprli bi nas, policajem povejmo!“

„Tudi to ne bo prav“ tolaži tretji „policaji bi zvedeli, po kaj smo prišli in to bi ne bilo dobro za nas, najbolje bo, da gre eden k Leskovcu in mu hudo zažuga, ako nam denarja ne povrne.“

Vsi spoznajo, da je ta res najbolj pametna. Koj se vrne eden, ter jezno, a vender precej tiho, da bi ga še kedo drugi ne slišal, pravi:

„Slepar sleparski, ali daš koj nazaj one denarje, če ne te koj grem ovadit.“

„Le, le,“ se smeje Leskovec „lepo vas bodo pohvalili, da ste me hoteli zapeljati, naj bi vam denarje delal! Ali ne veste, da je to kriminal? — Kedo pojde za pričo, da sem vas ogoljufal? Kolikor vas bo, toliko vas pojde na Žabjek, pa ne domov? Ako hočete sami sebi dobro, molčite, pa prav nobenemu ne povejte, kaj ste mislili narediti — denarja pa ne dam, sem ga že varno shranil — sedaj pa le pojdi!“

Kmet je kmalu sprevidel, da je res najbolje to, kar je Leskovec rekel, kako bi ga tožili, ne da bi si sami poleg ene škode še nove ne nakopali.

Iz Ljubljane domu so šli veliko bolj žalostni, kakor od doma. Petdeset goldinarjev ni malenkost! Ne verujte sleparjem!

Cerkev in šola.

Posvečevanje nedelje v Ameriki.

Svetovna razstava v mestu Čikago bo ob nedeljah zaprta. Tako je sklenil državni svet, v katerem je rekel senator Cummingo: Sramota bi bila za največjo in edino pravo republiko na svetu, ako bi zatajila načelo, da se mora posvečevati nedelje. V Ameriki velja nedelja za dan počitka in molitve. Zakon sicer nikoga ne sili, da gre v cerkev, vendar praznovati t. j. od dela prenehati mora vsakdo, bogatin in siromak, ker postava je za vse enaka. Zato miruje delo po vseh tovarnah (fabrikah) razun onih, kjer bi vstavljeno delo proužročilo znatno škodo; delo počiva tudi po vseh rokodelnicah, rudokopih, zalogah, na polju in cesti. Zaprti so vsi uradi, prodajalnice (tudi za jedila), vse gostilne razun onih, v katere prihaja do 100.000 tujcev; zaprte so tudi vse kavarne, tobakarne, banke, brivnice, kopališča, muzeji, knjižnice itd. Prepovedane so gledališčne predstave, igre, koncerti i. dr. Celo pošta in prevažanje tovorov po železnici počiva. Ko je lansko leto neki kmet v nedeljo na njivi oral, je bil obsojen na 300 dolarjev globe, in ker je ni mogel plačati, je moral pol leta delati na cesti. Nek zidarski podjetnik je dal v nedeljo dovršiti zidanje, policija pa je delo ustavila, in podjetnik je moral plačati 1000 dolarjev. Enako je bil kaznjen krčmar, ki je v nedeljo popoldne točil

pivo. Tako se posvečuje v prostej Ameriki Gospodov dan. Kako pa pri nas v katoliški Avstriji?

Mlad krščanski mučenec.

Iz Ipeka v Albaniji se poroča časopisom: petek 17. marca t. l. je poskušal neki Turek na vse mogoče načine zapeljati osemletnega krščanskega dečka, da bi pljunil v sv. razpelo ter jel meso, toda zastonj. Deček poln poguma je objel podobo Križanega ter poljubil. To pa je brezvernega Turka toli razkačilo, da je zgrabil samokres ter trikrat vstrelil na dečka, ki se je mrtev zgrudil na tla. Tako je znal spoštovati Sletni deček svojega Zveličarja pred svojim sovražnikom, kako pa ga spoštujejo pri nas mnogi kristjanje?

Verska šola.

Posl. Pattay in Morsey sta na Dunaju interpelovala vlado zaradi znamenja sv. križa v šolah, ker po nekaterih dunajskih šolah nič ne molijo. No v Trstu smo v tem pogledu mnogo na boljšem, tu se na nobenej magistratovej šoli nič ne moli razun pri krščanskem nauku, in vendar se ne zdi nobenemu tržaških poslancev potrebno, da bi radi tega nadlegovali vlado. — Na Moravskem v Stražkanu pa so dobili katoliški otroci učitelja protestanta, ki jim je zabranil moliti češčenomarijo. Pri nas je vse mogoče!

Sv. Oče Leo XIII.

Samo tri leta je bil mladi Joahim Peči v Beneventski provinciji vladar. Dne 17. julija 1841. poslal ga je Gregor XVI. za svojega namestnika v Peružijo, ki je bilo med največimi in najimennitnejšimi mesti v papeževem kraljestvu. Tam je bilo veliko gnezdo nevercev in svobodomiselnih rovarjev. Mladi Joahim je šel tem rovarjem s pogumnim čelom nasproti.

Papež Gregor XVI. je bil takrat morda edini, ki je temeljito in vsestransko poznal namene in smer brezverstva in skrivnih društev. Opominjal je škofo, opominjal je duhovščino in vernike, naj se postavijo v bran. Ali — žal, da je bilo tudi takrat mnogo „poštimovcev“ — kimovcev, ki mislijo, da ni res tako hudo, da se ne sme prenašlo goniti in do skrajnosti, da bo že božja previdnost vse poravnala, da se proti božji previdnosti nič ne zgodi, da moramo živeti z vsemi v ljubezni in slogi, sicer jih ne bomo nikoli spreobrnili. Taki so bili ti kimovci! Niso pomislili, da jim je Bog dal razum in voljo, s katerima naj bi se odločno in nevstrašeno postavljali v bran sovražnikom sv. Cerkve. Od liberalcev naj bi se bili učili! Liberalci so napenjali vse svoje moči in so bili v svoji odločnosti — ako v drugem ne — v vstrajnosti in v neprizanesljivosti v resnici občeudovanja in posnemanja vredni. Nobena moč jih ni mogla zadržati. Šli so nevstrašeno svojo pot in prispeli so do cilja: oropali so cerkev, ponižali papeža in duhovščino.

Papež Gregor XVI., pravim, je bil takrat morda edini, ki je poznal vsestransko namene nevercev. Zato je tudi poslal mladega nevstrašenega Joahima Pečija v Peružijo — ogujske nevercev. Tudi je papež napovedal, da hoče kmalu osebno obiskati

Peružijo in druga mesta, ter prepričati se sam o razmerah.

Česa se je lotil mladi Peči najprej?

Videl je, da je mesto zanemarjeno, da nima pravih cest. Cesta iz Folinja v Peružijo je bila posebno zanemarjena. Mladi Joahim Peči jo je v prvih dvajsetih dneh svojega bivanja v Peružiji popolnoma končal in dovršil v krasno cesto. (Takih cestnih odbornikov bi bilo treba za nas!) Ljudstvo, ki je videlo, kako se zaenimlje za njegovo blaginjo, ga je začelo pristržno ljubiti. In ker je ljudstvo ljubilo in spoštovalo mladega svojega vladarja, začelo je ljubiti in spoštovati tudi sv. Očeta Gregorja XVI., ki ga je poslal. To se je pokazalo posebno, ko je rimski papež prišel obiskat Peružijo, kakor je bil napovedal. Vse ljudstvo je šlo z mladim svojim vladarjem na novo zgrajeno cesto nasproti rimskemu papežu, ter ga je navdušeno pozdravilo. Sam papež se je čudil nad takim sprejemom ter pohvalil Pečija, rekoč: „V mnogih mestih so me sprejeli kakor meniha, v družih kakor kardinala; v Peružiji in v Ankoni so me sprejeli v resnici kakor kralja.“ Papež Gregor XVI. je dobro vedel, da je Peči provzročil ta veličastni sprejem. Zato mu je dejal pri slovesu: „Monsignor! ko se vrnem v Rim, hočem se Vas spomniti.“

Po papeževem odhodu začel je Joahim Peči neumorno in z vso resnostjo in odločnostjo misliti na preosnovo cele provincije. Hodil je po vseh mestih in vaseh ter povsod na tanko poizvedoval, ali je vse v redu. Slabe in nezanesljive uradnike je mahoma odstranil. Da bi skrivnim društvom in svobodomiselnim rovarjem izpodmaknil tla, skušal je na vse načine zlasti niže ljudstvo pridobiti za se

in za papeža. Znižal je davke in povzdignil obrtnijo in kupčijo. Sodnije je bolje uredil, da bi ljudstvo imelo večje spoštovanje do zakonov. Vsi so ga kmalu začeli ljubiti kakor očeta. Ječe — kar se ni še nikoli zgodilo — so se začasno izpraznile in zaprle, ker ni bilo nobenega zločinca.

Njegovo bistro oko je tudi spoznalo, da Italija ne more biti nikoli velika in enotna, da ne bo pravega napredka in dobrega stanja, ako se npravstveno življenje ljudstva popolnoma ne obnovi in prenovi po večnih verskih načelih. Zato je bila njegova prva skrb ustanavljati dobre, katoliške

šole in postavljati dobre učitelje, da bi se od njih razlivala po vsej deželi edino prava katoliška omika in prosveta. Italija je sicer med tem časom po delovanju skrivnih društev postala po drugi poti edina — a njena edinost je brez Kristusa; postala je tudi „velika“ — a njena velikost je pred Bogom ponižanje. Začela se je pa zadnji čas zopet vzbujati misel o kateri je bil Joahim Peči že takrat globoko prepričan, da morejo rešiti Italijo, oziroma dandanes razvozljati rimsko vprašanje edino dobre katoliške šole, neustrašena in izobražena duhovščina in dobro podučeno krščansko ljudstvo.

Politični pregled.

Domače dežele: V letošnjem letu so se pri 25 polkih stotnije pomnožile za 9 mož. Drugo leto izvrši se ta pomnožitev pri drugih 25 polkih. Namerava se pomnožiti tudi topništvo in preosnovati avstrijsko deželno brambo, za kar bo potreba kakih 20 milijonov, in se bode že letos od delegacij zahtevalo potrebnega kredita. Dr. Smolka in grof Kinsky postala sta člana gosposke zbornice. Ker državni zbor počiva, so vseh oči obrnene na posamezne pokrajine, kjer pričenjajo deželni zbori svoje delovanje.

V *Trstu* je najvažnejša novica razpust mesta nega sveta tržaškega. Volilno gibanje je v polnem toku, najživahnejše delajo pač laški radikali, ki se zdaj celo spominjajo, da so v Trstu tudi Slovenci, katerih se je treba bati, ker zahtevajo svoje ustavne pravice, in ker bi se jim zamogli pridružiti ostali Slovani, bivajoči v Trstu, posebno Dalmatinci, katere zaklinjajo laški časopisi, naj glasujejo za Lahe. Mi pogrešamo živahnega delovanja one stranke, ki bi edina zamogla tržaško politiko iz krive poti pripeljati na pravo pot blagostanja, to je resnično katoliške stranke. Tukaj manjka edinosti, spoznanja, odločnosti, in zgodi se, da nekaj brezvestnih kričalcev zvabijo na svojo stran volilce, ki so jim po prepričanju in težnjah povsem nasprotni.

V *Štajerskem* deželnem zboru ima stranka nemških liberalcev večino in vse deželne zadeve tira v zmislu nemštva in liberalizma, zato Slovenci in katoliška stvar nima upati pravih koristi.

V *Češkem* zboru se vse suče okoli vladinih predlog zastran opredeljenja sodnih okrajev. 10. t. m. bila je seja zelo viharina. Pri prvem branju teh predlog zahtevali so Mladočehi, naj se preide preko teh predlog na dnevni red, ž njimi so glasovali tudi Staročehi, a zmagali so Nemci, s katerimi so potegnili veleposestniki. Na Češkem je vlada podžavila dve češki in dve nemški srednji šoli.

V *Ogrskem* državnem zboru vrši se debata v ministerstvu deželne brambe, ki jasno kaže, da Madjari hrepene po popolni neodvisnosti deželne brambe od skupne vojske. Zahtevajo, naj se deželna bramba ogerska popolni s tehničnimi četami in topništvom, da bi v vojni mogla samostojno delati. Dne 12. t. m. je zbornica že pritrdila Ugronovemu predlogu naj se osnuje posebno topništvo za honvede. Poslanec Horvath je rekel celó, da da je sram nositi portepé skupne vojske. Predsednik ga zato ni pogrjal, a ko je poslanec Rokonczy z ostrimi besedami obsodil tako govorjenje, izjavil je Horvath, da se je hotel le izraziti, da bi rajše nosil portepé

samostojne ogerske, kakor skupne avstrijske vojske. V Komornu bode 23. t. m. katoliški shod. Pričakovati je, da bode shod slovesen protest proti vladini cerkveni politiki.

Na *Hrvatskem* so nasprotstva z Ogersko na dnevnem redu, in vender jih je, ki ne morejo prehvaliti prijaznosti Madjarov nasproti Hrvatom. Opozicija se je zedinila in upati je, da se s časom vender na bolje obrne, zato to zedinjenje veseli vsacega rodoljuba, le v srbskih krogih je vzbudilo nevoljo.

Vnanje dežele *Italija.* Sv. Oče Leo XIII. dan za dnevom sprejemajo romarje, dne 14. t. m. sprejeli so avstrijske, predstavil jih je kardinal Gruscha. Sv. Oče priporočali so vernim, naj bodo pokorni svojim škofom, naj se ogibajo ločin, ki so nevarne in sovražne katoličanstvu in naj se posebno poganjajo za dobro versko šolo. Blagoslovili so cesarja, cesarsko hišo in vse verne avstrijance. — Laška zbornica pripravila je načrt zakona o bankah. Kakšne razmere so na Laškem, posname se lahko iz sledečega slučaja. Učitelj v St. Giorgio pri Padovi imel je od občine titjati čez 4000 lir zaostale plače, ter se je obrnil na naučnega ministra, ki mu je odgovoril, naj se mirno pobota z občino. Učitelj je znižal svojo tirjatev na 1000, konečno na 800 lir, toda občinski svet mu hoče dati le 500 lir v petletnih obrokih! V šolah gre vse narobn, na vseučiliščih se uče malo, razgrajajo pa veliko. Finančne in kreditne razmere so v največem neredu, povsodi sleparije in zmešnjave. Vlada ne zdravi ran na truplu naroda, ampak le s proticerkvenimi naredbami odvrta pozornost prebivalstva od splošne gnilobe, zdaj s civilnim zakonom bega ljudi, da ne bi imeli časa spoznati žalostnega stanu domovine.

Na *Ruskem* se zopet javlja sovražni duh proti katoliški cerkvi. V Kielcah na Rusko-Poljskem so vsled ovade nekega semenišnika zaprli katoliško semenišče, profesorje pa deli v zapor, češ, da so se pri predavanju opirali na poljsko zgodovino in drznili se govoriti o preganjanju katoliške cerkve na Ruskem.

Na *Francoskem* so društvene razmere kaj žalostne. V Saint Denisu je ljudstvo pobožno in rado hodi v cerkev. To je jezilo socialiste in posebno socialistične občinske svetnike, napadli so vernike gredoče iz cerkve ter jih trideset hudo pobili. Vlada ni kaznovala napadnikov, ampak zažugala je, da zapre cerkev, če se bodo ponavljali neredi! Na dnevnem redu je zopet novi škandal, razkril ga je Turbin, ki je objavil, kako se je prodajal melinit (streliivo nove iznajdbe) in počrnil bivšega ministra

Freycineta. Zaprli so ga, a ko je ministerstvo padlo, izpustil ga je predsednik rebublike, in govori se, da bo razkril še marsikaj nepovoljnega.

V *Serbiji* sta bila regenta proti ljudski volji poklicala liberalno ministerstvo na krmilo. Liberalna vlada poslužila se je protipostavnih in surovih sredstev, da v skupščini dobi liberalno večino; ker pa vse to ni pomagalo, sklenilo se je toliko radikalnih volitev uničiti, da se dobi liberalna večina, zato so radikali zapustili skupščino, ki je postala nesklepčna, a vendar naprej zborovala. Narod je bil silno razburjen in bati se je bilo punta, pri katerem

ne bi bila v nevarnosti le sedanja vlada, ampak tudi prestol Obrenovičev. V tej sili stopil je na noge mladi kralj Aleksander I. (rojen 14. avgusta 1876.) dal je zapreti oba regenta, proglasil se polnoletnim in imenoval novo ministerstvo pod predsedništvom dr. Dokića. S pogumnim djanjem pridobil si je srca vseh Srbov, pozdravljajo ga najpristrčneje radikalni in naprednjaški listi, uradniki in vojaki prisegli so mu po vsej deželi. Mesto je v zastavah. Regente in ministre so potem izpustili iz ječe, vendar pred njih stanovanja stavili stražo.

Dopisi in razne novice iz slovenskih in drugih krajev.

Iz Brd 13. aprila. (Raznoterosti). Veliko sredo okoli 9. ure zjutraj pride v Vrhpolje 12 mladih Nemcev iz Gorice. Baje so gimnazijalci in med njimi celó dva profesorja. Ker v Verhovljah ni krčme, pridéjo v stanovanje g. beneficijata, ter zahtevajo od kuharice vina. Ona se izgovarja, da gospoda ni doma, da je šel v Šmartno spovedovat, in da ne pozna nobenega gospodov. Pa oni se ne zmenijo zato, ampak hočejo na vsak način vina. Slučajno pride cerkvenik. Ker nekaj nemščine razumi, jih lepo prosi, da naj odnehajo od svojega namena, hoteli so namreč vlomiti v klet, ter se jim ponudi, da gre v bližnjo krčmo po vina, v pol ure je že nazaj. Tudi to nič ne pomaga. Vlomijo v klet. A o pravem času pridejo kmetje iz vasi, ki je nekoliko oddaljena od cerkve, slišali so namreč vpitje. Ko meščani trumo zagledajo, jo nagloma popihajo, a kmetje s kamenjem za njimi. Stvar ima menda žendarmerija v rokah.

Nekateri menijo, da je „Schulverein“ nepotreben, jaz pa mislim, da je še zelo potreben, da nemške otroke, če so tudi baroni in grofi, omike uči.

Belo nedeljo je v Verhovljah shod. Od vseh strani se zbere veliko ljudstva Mater Božjo počastit. Nenavadno veliko pa ga je bilo letos Veselja poskakuje srce človeku, ko vidi, da ima naše ljudstvo toliko ljubezni do D. M. Toda žalostno je, da ravno na oni dan napravljajo pri fari v Šmartnem prvi ples po velikonočni spovedi, ter veliko njih izpred altarja M. D. na plesišče kličejo. Kedaj bo vendar prišlo ljudstvo do spoznanja, koliko mu ples škoduje na duši in na telesu. Vsakemu poštenemu človeku mora srce krvaveti, ko vidi žalostne nasledke plesov. Ne le v vasi, kjer je ples, ampak tudi v drugih, iz katerih so se plesa udeležili, se še drugi in večkrat tudi tretji dan nerodnosti godé, pijanje, igranje, tulenje po vasi, delo pa zastaja.

Lansko leto so bila Brda uboga. Zaradi deževja in mrzlobe v spomladi ni bilo skoraj nič sadja, toča je večidel trte poklestila, suša drugi pridelek vzela. A letos nam je dobrotljivi Bog svoje bogastvo pokazal, in dal nam ga bo, ako bomo vredni. Sadno drevje je vse v najlepšem cvetju pri najlepšem vremenu.

V. č. g. Fabiani, župnik v Biljani bo obhajal prihodno jesen zlato mašo. V spomin veselega dogodka bodo sezidali nov zvonik, ki bo oni dan blagoslovljen. Bog ohrani še dolgo let ljubeznjivega starčeka!

„Corriere“ in „Soča“ sta prinesla vest, da so se fantje v Lenardičevi gostilni v Kojskem na velikonočno nedeljo stekli. Pa to ni mogoče, ker Le-

nardičeve gostilne v Kojskem ni in tudi Kojščanski fantje niso taki divjaki.

V Kojskem ostane za nadučitelja gospod Lašič, Čestitamo! Blagor otrokom, ki imajo tako prijaznega in ljubeznjivega učitelja!

Iz Mirna. Nekateri želijo, da se tukajšnje katoliško delavsko društvo preustroji v katoliško delavsko in podporno društvo. Tako društvo bi bilo prekoristno; a bati se je, da naše razmere niso že zrele za to. Med tem naj delavci in gospodarji pridno in redno plačujejo v Goriško zavarovalno društvo in naj tirjajo o svojem času svoje pravice. — Govorijo nekateri, da misli naše katoliško delavsko društvo napraviti prihodnji mesec podučljiv shod za delavce. Tega je bilo že davno treba. Vendar naj se k temu vabijo vsi delavci sploh, tudi iz okolice, in naj se na to kaj pripravijo, da bo imel shod pravo korist. K.

Iz Doline se nam poroča kot dostavek k dopisu natisnemem v prilogi, da je zadruga že dobila plemskega bika, ter je ščacija že odprta.

V **Čepovanu** je voljen županom veleposestnik Anton Kafol, mož-poštenjak. Blagor obćini, katero vodijo taki možje!

V **Lomu** si je nek mladeneč z dinamitno patrono tako nesrečno obstrélil desno roko, da so mu jo morali v goriški bolnišnici odžagati. Tako ga je mladeniška neprevidnost pripravila ob roko.

Tatovi so vlomili v prodajalnico Vervega v Gorici ter odnesli kakih 400 gld. v zlatu. Pustili so seveda vrednostne papirje. Kot sumljivega so zaprli čuvaja javnega vrta.

Umrí je č. g. Franc Golja, kapelan v Renčah, 15. t. m. po dolgi bolezni. R. I. P.

Apostolski blagoslov, sme podeliti vsak duhovni pastir, ki potuje v Rim o priliki papeževega jubileja, ko se vrne k svojim ovčicam.

Iz Gorice se nam poroča: (za 7 št. prekasno došlo. Op. ur.) Umrí je g. J. Stiegler, oskrbnik grofa Fr. Coroninija v Št. Petru za krvnim zastrupljenjem. Bil je mož pravičen in značajan. Naj v miru počiva! — Udanostno izjavo sv. Očetu je poslalo nekda 70 obćin iz Goriškega. Živela kat. zavest! — V Podgori je umrla 2letna deklica za opekljinami, ker se jej je vnelo krilce pri ognju. Stariši, čuvajte svoje otroke! — V Gorici se je zvrnil voz drv na 56letnega moža, ki je vsled tega umrl. Ne zaupajte preveč svojim močem. — Umrí je g. A. Jakopič, vpokojeni c. kr. davkar v Gorici. N. v m. p.; — V Šempasu je pretepal 15letni mladeneč 12letnega. Oče mlajšega gre v hišo pretepača, da izve uzrok, a pretepač zgrabi nož ter trikrat

zabode očeta, da je kmalu umrl. Odkod tolika hudobija pri 15letnem mladeniču? Menda slaba vzgoja je temu kriva. — Daljšemu dopisu o letošnjih vojaških naborih v Gorici povzamemo, da so hodili goriški mladeniči več dni po mestu pevajoč nespodobne pesmi, ki žalijo katoliški in avstrijski čut, da pa so morali slovenski mladeniči iz okolice kakor gluho nemi korakati skozi mesto, a Briški da niso smeli niti skozi mesto. Dvojna mera, kjer ne vlada versko prepričanje, ampak narodna strast.

Preč. g. Ivan Abram, stolni kanonik v Gorici, podaril je cerkvi svoje rojstne vasi v Kobljiglavu pri Komnu 50 gld., za napravo novega baldahina. Njegovi sorojaki se mu toplo zahvaljujejo za ta dar.

Pravi izgled katoliške odgoje pokazal je pred kratkem v Kobljilju umrl g. J. Fabijan. Za odgojiteljico svojim sinovom in hčerkam imel je mnogo let ne francoske *gouvernante*, pač pa — katoliško redovnico. Zato pa tudi plava nad rodovino očividni blagoslov božji. Bogati Slovenci, zapomnite si te vrstice.

Nesreča ali nerodnost. V Gorici je nek delavec pripeljal dva sodčka vina na voziču po strmej ulici, ko pride do hiše, vzame enega raz voziča ter ga valji po stopnicah v hišo, drugega pa mu žena drži na voziču. Nesreča hoče, da se možu sodček izdrsne ter valji po stopnicah navzdol; žena, hoteč se umakniti, popusti drugi sodček, ki tudi pade raz voziča ter se valji po strmi ulici proti Raštelu, kjer prileti v vrata neke prodajalnice ter razruši veliko šipo in pokvari nekoliko izloženega blaga. Sodčka sta se oba razbila.

Kardinal Gruscha, se je mudil te dni v Gorici ter odpoštoval v Rim, da se pokloni sv. Očetu za jubilej.

Nad 300 slovenskih romarjev, se je odpeljalo 10 t. m. iz Ljubljane v Rim. Predstavil jih bo sv. Očetu mil. g. Mih. Napotnik, knezoškof mariborski. Božjepotnikom srečno potovanje in vrnitev v domovino.

Tržaške novosti. Procesija k sv. Jožefu v Ricmanje bo šla nedeljo 23. t. m. ako bo ugodno vreme, iz Trsta od cerkve sv. Jakoba, kjer se bo brala o 5. uri sv. maša. Namen te božje poti je proslaviti škofovski jubilej Leona XIII.

Na nekem parniku pri Trstu odprl je mornar Stainke cev enega kotla, v katerem je vrela voda, da se je vlila v drugi kotel, katerega so ravno čistili štirje mladeniči. Grozen krik so zagnali ti, ko se je vlila nanje vrela voda; mornarji so prihiteli, ter potegnili nesrečneže polne opeklin iz kotla; dva sta že umrla, za druga upajo, da ozdravita. Stainke, ki je menda iz hudobnosti proužročil nesrečo, je v rokah pravice. — Pred nekoliko dnevi je bival Trstu trgovinski minister Baquehem. Da li bo to kaj pomagalo propadajoči trgovini v Trstu? — Nameravano potovanje vernikov tržaške škofije v Rim je razdražilo živce v Trstu rojenemu židu Barzilaju, ki je sedaj italijanski poslanec v Rimu, tako da je v it. poslaniški zbornici stavil radi tega interpelacijo; čudno je pa, da je menda isti poslanec stavil tudi interpelacijo, zakaj da se je razpustil tržaški mestni svet, ki se je hotel nekda svečano udeležiti srebrne poroke it. kralja. Kaj smo res že v blaženi (?) Italiji?

11 t. m. je neki Evg. Dovgan z ostrim nožem zabol svojega tovariša. J. Zefrina, ki je kmalu potem v bolnišnici umrl. Dovgana za zaprli.

Mestni zbor tržaški je bil nenadoma po višjem ukazu razpuščen. Govori in piše se, da je uzrok

razpuščenju to, ker so bili menda ti gospodje med seboj se pogovorili, da bodo predlagali, naj mestni zbor odpošlje deputacijo k svečanosti srebrne poroke italijansk. kralja ter mu podarili veliko svoto frankov, seveda ne bi segli menda gospodje ako bi se to zgodilo, v svoje žepe. Mogoče je pa tudi, da je razpust mestn. zbora v kaki zvezi s prihodnjimi volitvami za ta zbor.

KOLENDAR.

23. aprila 3. povelkn. ned. praznik varstva sv. Jožefa. V ned. evangelju napoveduje Jezus apostelnom svoj odhod k očetu rekoč, da bodo oni sicer radi tega žalovali, pa da se bo ta žalost kmalu spremenila v veselje. To pa se je uresničilo, ko so apostelnjani po mučeniški smrti dosegli krono zmage v nebesih. Kristijan, prenašaj tudi ti potrpežljivo svoje težave, da se ti bodo enkrat spremenile v neskočno radost.

Ponedeljek 24. sv. Jurij mučenec.

Torek 25. sv. Marko, evangelist.

Četrtek 27. sv. Peregrin.

Petek 28. sv. Pavel od križa.

Nedelja 30. 4. povelikonoč. sv. Katerina Sienška. Ev: Jezus obljubi ap. poslati sv. Duha.

Ponedeljek 1. maja ss. Filip in Jakob ap.

Torek 2. maja sv. Atanazij šk. nevstrašen zagovornik kat. Cerkve in njenih nauk.

Sreda 3. maja Najdba sv. Križa po sv. Heleni.

Četrtek 4. maja sv. Monika, mati sv. Avguština.

— Matere molite za svoje otroke!

Urniki službe božje.

I. Cerkveni govori v slovenskem jeziku v Trstu.

1.) Pri sv. Antonu nov. vsako nedeljo in praznik ob 6½ zjutraj in 3 popoldne.

2.) Pri sv. Antonu star. vsako nedeljo in praznik ob 6½ zjutraj in 3½ popoldne.

3.) Pri sv. Jakobu vsako nedeljo in praznik ob 9 dopolne in 3 popoldne.

II. Cerkveni govori v slovenskem jeziku v Gorici.

1.) V stolni cerkvi vsako nedeljo in praznik ob 6. zjutraj.

2.) Pri sv. Jgnaciju na Travniku in pri sv. Vidu na Placuti vsako nedeljo ob 6. zjutraj.

3.) Pod Turnom vsako drugo nedeljo ob 6 zjutraj.

4.) V semeniški kapeli vsako nedeljo ob 3 popoldne.

5.) Na Kostanjevici vsako tretjo nedeljo v meseci ob 2 in pol popoldne za tretjerednike.

Raznoterosti.

Družba sv. Cirila in Metoda za Istru. Vlada je potrdila pravila te nove slovensko-hrvatske družbe, katere namen je pospeševati hrvatsko in slovensko šolstvo v Istri na katoliškem in narodnem temelju. Prvo leto vodijo društvo: Dr. Vitezić, predsednik, dr. M. Laginja, tajnik in dr. Andrej Stanger, blagajnik. Namestniki so: Viktor Tomičić, dr. K. Jančič in dr. M. Trinajstić.

Za družbo sv. Cirila in Metoda daroval je veleč. gosp. dr. Fr. Sedej 6 gld. Živili!

Darila za slovenski konvikt sv. Alojzija v Gorici: P. n. gg.: Msgr. Bensa, kanonik, Pirih Jakob, vikar, Kodrič Franc, vikar, Kosec Josip, administrator po 10 gld., Kafol, kanonik 20 gld., preč. g. Janez Wester, vikar 30 gld., Msgr. Abram, kanonik, preč. Božic Anton, vikar po 50 gld., Neimenovan 80 gold., Murovec, župnik 5 gld., Grgolet Josip, vikar 12 gld., gospa Nau 2 gld.

Lepa slovenščina.

Učite se lepo govoriti:

Ne kamra (cimer) ampak soba.

„špampet (ali kučeta) ampak postelnjak.

„špegu ampak ogledalo (ali zrcalo).

„kontrega ampak stol.

„koltrina ampak pregrinjalo (ali zavesa).

„pod ampak tla.

„štenge (ali šlake) ampak stopnice.

„gank (ali andit) ampak hodnik.

„tont (ali pjat, taler) ampak krožnik.

„kašetin (ali ladeljc) ampak predalček.

„kadinj ampak umivalnik.

„piron ampak vilice.

Listnica uredništva: G. L. v Gor.: Vaš dopis gledé listkov za potovanje došel prekasno. Č. g. A. V. v Gorici: Oprostite, Vaše novice zadnjikrat došle prekasno. Iz srca hvaležni smo Vam za trud, priznamo tudi, da novice zelo zanimajo ljudstvo, pa naš poglavitni namen je utrjevati katoliško zavest. Sicer pa je vsemu kriv premali prostor. Č. g. Fr. R. v Or.: „Pojasnilo“ prihodnjič. Se priporočamo za primerne stvarne spise. Pozdrav!

Priporoča se vsem sorojakom, da bi ga blagovolili podpirati v njegovej obrti.

Bajt Ivan

krojač **GORICA** krojač
ulica „Treh kraljev“ (Via tre re)

NOVA PAVLETIČEVA HIŠA

Čebelno-voščene sveče!

J. KOPAČ

Solkanska cesta št. 9 v Gorici.

Sveče iz pravega čebelnega voska izdelujem in prodajam po 2 gld. 45 kr. kilo.

Za pristnost sveč pod mojo postavno protokolovano znamko, zagotavljam popolno jamstvo. Kdor drugače dokaže, dobi vsako odvzeto naročilo brezplačno in po vrhu še 100 gld. nagrade.

Priporoča se čč. duhovščini in č. cerke. oskrbništvom!

Čebelno-voščene sveče!

Svoji k svojim!

Svoji k svojim!

Za oglase

v „Primorskem Listu“ se plačuje po prostoru ali pogodbi. Celoletni veliko popusta.

Anton Jerkič

fotograf v Gorici, v ulici Sv. Klare št. 5.

Edini slovenski fotograf priporoča se sl. občinstvu, osobito preč. duhovščini v mestu in na deželi, da bi ga podpirali v njegovem podjetju. Izdeluje vsa v fotografsko stroko spadajoča dela strogo natančne in elegantne oblike. Za delo jamči. — Zaloga zanimivih stereoskopičnih obzorov od Gorice in okolice. — Cena posameznim 50 kr., 12tim pa samo 4 gld.

Najnižje cene! — Bogata zaloga!

G. Likar

trgovec, **GORICA**. Semeniška ulica 10.

Spominke

prvega sv. obhajila

za v okvir ali v mašne knjige priporoča gorenji po najnižjih cenah.

„Svoji k svojim!“ Priporočamo ga preč. duhovščini.

Svoji k svojim!

Anton Urbančič

Gorica

trgovec s tkanino in drobnino naznanja, da je preselil svojo trgovino iz **Gosposke ulice** v

Raštel št. 20.

Priporoča se v novem prostoru vsem svojim dosedanjim odjemnikom ter se nadeja, da ga bodo blagovoljno podpirali tudi oni, ki jim je bilo popred nepriročno.

D O P I S I.

Kako znajo naši nasprotniki. Da imamo v Gorici liberalno (brezversko) stranko, koja zastopa židovski list „Corriere“, nam je vsem dobro znano. Jako zanimivo je pa opazovati ta živelj, ko mu gre za kruhek. Lahko rečem, da v Gorici imamo mnogo takih židovičev, ki bi se pustili desetkrat krstiti, da bi jim le bilo to v denarni dobiček. Čudno je pa, da se tudi mnogo katoličanov toliko spozabi in pridruži tem življem.

Nek slovenski trgovec naselil je svojo trgovino v Raštel. Previden je bil ter napravil s hišnim gospodarjem pogodbo, tako da niti mnogo naših ni vedelo za to. Komaj so zvedeli, že so skušali spodkopati pogodbo s tem, da so ponudili dvojno aro in zahvaliti se ima, da mu niso pogodbe zrušili, le značajo gospodarja, ki je vaju biti mož-beseda. Tedaj so hoteli si pomagati z lažjo. Ker vedo, da so nekateri naših toliko zavedni, da raje kupujejo pri Slovencih, pripovedujejo našim nevednim, da je oni trgovec Lah in celo trd Lah, a svojim prav gotovo zatrjujejo: L'e un sciaf.

Primerilo se je, da je prišla neka slovenska dekla v prodajalnico tacega lahona. Misli je mož, da dekla ne pozna našega trgovca ter jej pričel praviti, kakošen Lahon da je. Pa zmotil se je, ker zadel je slučajno osebo, ki se ima vsaj za polovico svoje vzgoje zazvaliti onemu našemu trgovcu. Lahko mu je torej dokazala njegovo laž. Taki so torej naši nasprotniki.

S Krasa (Judje). V najhujši zimi, januarja meseca letos naselila se je družina Poljskih židov v Štanjelu na Krasu. Seveda, žid mora povsod in vedno kaj barantati, tako je tudi tukaj pričel z malo prodajalnico za poskušnjo. Ako bode kupčija dobro vspevala, ostane, ako bi pa ne mogel shajati, se vrne koncem leta v Gorico, od koder je prišel. Naročil je že nekaj suknene robe, gotovo od svojih sorojakov, da bo se slabo robo izvabljal kaj novcev iz suhih kraških žepov. Židovi se ne izgubé z lepa, dobivajo podporo od svojih premožniših sodrugov.

Na Poljskem (v Galiciji) so malo ne vse prodajalnice na drobno in žganjarije v njihovih rokah, a je tudi prosto ljudstvo silno obubožalo. Znajo pa! Zjutraj ti gre židovski dečak s 4 krajcarji na ulice in po navodu očetovem mora prinesiti zvečer 10 kr., ako ne, ga oče naklesti in mu ne da jesti, drugi dan pa mora zopet poskušati, da mu bo sreča milejša. Ako ima žid kaj važnega in nujnega naročiti, kupi nakaznico za pol kr., nakaže dotičniku 1 kr. in prilepi kolek 5 kr., ter napiše s hebrejskimi črkami na „kuponu“ svoje sporočilo. Poštni uradnik mora nakaznico za 1 kr. ravno tako uknjižiti kakor katerokoli večjo svoto. Tako premeten žid potrosi 6 i pol kr. v isto svrhu, kakor drugi potrosijo 17 kr. (rekomandovanje 10 kr. kolek na pismu 5 kr. in 2 kr. za list in zavitek).

Štanjelska židovska naselbina šteje neki 12 duš in dušic, a utegne postati gnezdo, iz katerega se speljejo še drugi prepeličarji, da opustošijo še bolj naš uže opustošeni Kras. — Pri Tomaju si je tudi bogat žid ukupil kos zemljišča, ter na njem zgradil čedno stavbo za letovišče. Pri Repentabru je pa drudi tržaški židovski bogataš prevzel lep kamenolom. Tako se izraelski rod, vsled njemu ugodnih zakonov,

razploduje po vseh avstrijskih kronovinah, ter postaja domačinom kristijanom sè svojo drznostjo čedalje nevarniši.

Iz Podmelca. O zgradbi novega učilnega zavoda se je mnogo pisalo, pa ostali smo pri neizvršljivih nasvetih. Letos dobili smo prepotrebno dvorazrednico to je gotovo radostna vest šolskega napredka. Pa že začetkom šolskega leta je zbolel učitelj g. Krajnik, nadomestoval ga je 6 mesecev tukajšnji duhovni pomočnik. Sedaj pa je toliko okreval, da je že sam prevzel poduk; želimo mu, da bi še mnogo let vzbujal našo mladino za versko in narodno prosveto. Da se zgradba šolskega poslopja še ni izvršila je mnogo kriva nesporazumnost med nami. Sicer pa se je že zgradba nove dvorazrednice pričela lani na Ilovci; zabilo se je uže okoli dva tisoč gld. v močvirnato zemljo, pa delo se je opustilo, ker se podjetnik ne upa prevzeti odgovornosti. Izvoljeni prostor nasprotuje šolskim potrebam. Čemu je treba oddaljevati šolo četrte ure iz vasi, od cerkve na samotni kraj? Kako se strinja to z obiskovanjem službe božje, katere se udeležuje šolska mladina ob določenih dnevih? Stavbinski razlogi ugovarjajo takej zgradbi, tla so močvirnata, ilovita, ter bi se zahtevalo morda še ogromnih stroškov, da bi se zgradba dovršila. Sploh dišijo šole povsod mesta, trge in vasi, zakaj bi se ravno pri nas postavila med skalovje in germovje? Tam, kjer se je zidanje začelo, vlada po zimi neznosni mraz, ki bi otrokom lahko škodoval.

Kaj pa bodo gg. učitelji v tej samoti? Saj na Ilovci še zdrave pitne vode ne bodo dobili. S šolo na Ilovci ne pridobimo niti jednega otroka več za šolo; tisti, ki so bili po šolski postavi sedaj v šolani v Podmeltu ostanejo tudi na Ilovci. — Zastopniki, zdramite se iz spanja, še je čas; saj vidite, da se je delo prenehalo, podjetnik je obupal, šolski zastopniki ugibljejo pričakujejo vaše odločnosti.

(Dopisa v celoti objaviti nismo mogli, in to iz več uzrokov. Op. ured.)

Iz dolinske županije. V 7. številki cenj. „Prim. Lista“ čitali smo dopis iz Klanca, v kojem se g. dopisnik nekako pritožuje glede na prave podpore od strani tukajšnje kmetijske zadrage.

Z ozirom na to zdi se mi umestno ravno v tem cenj. listu nekoliko spregovoriti ter dokazati kaj je krivo slabega napredka in pomanjkljivih podpor od strani zadrage same in drugič kaj od strani odbora njenega.

Pred dvema letoma, ko je bila volitev novega odbora, imela je zadruga v svoji blagajnici borih 45 gld. gotovine. Udov štela je takrat blizo toliko, kakor sedaj, tedaj okoli 80. Vzlic temu, da se je vže večkrat društvenike opominjalo — prejelo se je od tistega časa (torej vže tretje leto) le okolo 40 gld. S prejšnjo gotovino imela bi tedaj zadruga od svojih udov zloženih malih 85 gld. gotovine. Ako se račun, da zadruga obstoji vže peto leto in bi vsak ud v tem času svojo dolžnost storil — imela bi zadruga danes okroglih 400 gld. svoje gotovine, s katero bi si zadrugarji izvestno veliko koristili, bodisi pri živinoreji ali pa kaki drugi stroki kmetijstva. Leta 1891, ko je sedanji odbor dobil podporo od deželnega odbora v Poreču, kupil

je dva plemenska junca in po izkazanih računih koncem leta določil je odbor in par odličnih udov darovalo je znesek, kateri je primanjkoval v pokritje stroškov pri nakupu omenjenih, ter ne gledé na to določil je enega junca za kras in drugega za breg. Da smo junce prehitro zgubili — je tudi odboru jako žal; kajti ravno to spravilo ga je v velike zadrege, toda če se pomisli uzroke mora se priznati, da vodstvo zadruga je le posredno za to odgovorno, kar se tudi lahko iz zapisnika odboroze seje v Klancu dne 14. junija 1891. razvidi.

Da odbor res veliko dolžnosti zanemarja, tega ne morem tajiti, kajti, pri nobeni odborovi seji niso še vsi odborniki navzoči bili. Nekateri tudi se niso še nobene seje udeležili, odkar so v to izvoljeni. Iz tega sledi, da se pri kaki seji sklepa to, kar ude ne zanima. To se je ravno zgodilo pri seji v Boljuncu dne 8. prosinca t. l.

Društveni tajnik poročal je želje tukajšnjih udov, da naj zadruga naroči ameriških trt, in ker ni bilo pri seji nobenega odbornika iz krasa, da bi predlagal, kar tamošnji udje žele — naročilo se je za celo zadrugo ameriških trt. Ko se je pa deputacija iz krasa pri predsedništvu oglasila ter pomoč pri živinoreji prosila — odredilo se je hitro na nje željo — odborovo sejo v Dolini dne 6. aprila t. l. pri koji se je dotični predlog jako podpiralo in enoglasno se je podporo dovolilo.

Te dni dobilo je predsedništvo odlok sl. kulturnega sveta v Poreču, da dobi tukajšna zadruga plemenskega junca dne 10. ali 15. aprila. Ako se to uresniči, sem gotov, da bo predsedništvo dovolilo še podpore k nakupu plemenskega junca na krasu, ne glede na to, kar se je pri seji 6. t. m. določilo.

Vidite tedaj g. dopisnik, da predsedništvo zadruga prizadeva si kolikor za breg, toliko za kras, kar je v njegovi moči. Res je tudi, da predsedništvo je vsakemu in celemu društvu — duša, toda, če nima podpore od kake strani, posebno pa od svojih udov — ne more gmotno napredovati. Torej z ozirom na to, oklenimo se vsi bolj tesno tega društva, pridobivajmo si vedno novih ter dobrih udov in svoje dolžnosti vsako leto redno spolnujemo. Ako se to zgodi, gotovi moramo biti, da tudi v naši zadrugi se bo napredek izdatno pokazal. V to pa pomagaj Bog in edinost!

Drugikrat kaj več o tem društvu. (Radi sprejememo, pa prosimo, ne preobširno. Op. ured.)

Društveni tajnik.

S Št. Viškogorske planote. — Poštne zadeve. Od 14. oktobra preteklega leta začel je poslovati nov poštni urad v Dol. Tribuši. C. kr. pismonoša za deželo gre vsak dan okoli 11 ure iz Tribuše ter odnese vsa pisma in sploh pošiljatve na Slap, Roče, Pečine; petkrat na teden na Št. Viško goro, in dvakrat na Ponikve. Vsak dan dobivajo pošto: Slap, Roče, Pečine. Ta poštna zveza je za cel okraj velika dobrota tem bolj, ker prej smo dobivali poštne pošiljatve od sv. Lucije. Občine: Št. Viška gora, Pečine, Prapetno, Ponikve so na občinske stroške vzdrževali obhodnika, ki je hodil po pošto na Slap. Edino Roče so bile brez poštne zveze. Tamošnji župnijski urad moral je sam vzdrževati obhodnika, ki je hodil na Slap, ob enem moral je živeti ob milosti — tolminskih postiljonov in na vse strani preplačevati. Odkar je ustanovljen poštni urad v Tribuši, je vse to, hvala Bogu, ponehalo.

S početka se je mislilo, da bode c. kr. pismonoša hodil le trikrat na teden na našo planoto,

posebno ker so menda pristojne tolminske oblastnije tako predlagale. Toda nekatere osebe so se obrnile do veleč. g. državnega poslanca dr. A. Gregorčiča, naj bi tam gori na Dunaju na to delal, da bi vsak dan dobivali pošto. Posrečilo se mu je. Zato pa ne moremo si kaj, da bi mu tem potom ne izrekli srčne zahvale.

Tudi visokemu c. kr. poštному vodstvu v Trstu smo hvaležni, ker je ugodilo vsaj deloma našim prošnjam.

Veseli nas, da so nekatere glave na Št. Viški gori in na Ponikvah prišle do spoznanja, da bi bil poštni urad na Slapu najprimernejši. Tu je v vsakem oziru središče, kamor zahajajo vsi tukajšnji prebivalci. Čudno je videti, kako se poštni paketi pred nosom peljejo mimo v Tribušo, kamor potem morajo Slapski trgovci poslati po nje in posebej plačevati, da jih dobijo nazaj. Poštni upravitelji pri sv. Luciji, v Tolminu, in v Tribuši so se sami izjavili da največ poštne prometa je za Slap, najmanj pa za Tribušo.

Vže tako so nogovice, ki se pošiljajo daleč po svetu, prišle pod nič. Stare tete, samice, sploh vse ženske od prve do zadnje, se pečajo s to obrtnijo. Ženska mora biti posebno pridna, da zasluži 10 kr. na dan. Kar morajo naši trgovci na Slapu plačati posebej za prenašanje paketov iz Slapú v Tribušo, mar bi to imele uboge ženske. Zato je zelo narobe, ker se ni ustanovil poštni urad na Slapu. Upamo vsaj, da visoko c. kr. poštno vodstvo bo spoznalo potrebo poštne urada na Slapu in ga sčasoma ustanovilo.

Zato pa naj tudi Ponikevci nekoliko potrpijo za enkrat in nikar naj ne silijo v Podmelec, ker vendar vsakdo mora spoznati, da Slap bi bil tudi zanje najprimernejši kraj za pošto. Povprečno na 4 do 5 mož vsak dan pride na Slap v prodajalnice.

Čudno je, da moramo tudi za uradna pisma plačevati 1 kr. Po mestih se ne plačuje ne za navadna pisma, ne za uradna, na kmetih pa vse. Pač, ubogi kmet je povsod udarjen.

Nekaj o naši nadležni muhi.

Je-li katera žival nadležnejša od muhe? Ako jo desetkrat z nosa zapodiš, pribrenčala ti bo zopet tje, da te nadleguje.

Bodemo pa živalici radi tega smrtno sodbo izrekli, ter jo meni nič, tebi nič na kol obesili? Potrpi malo, dragi čitatelj; jaz hočem biti brezplačni zagovornik te sitnice.

Vsakdo je že lahko opazil pri muhi, da si drgne večkrat zadnji nožici ob plavuti in zakaj to? Med letanjem si nabere muha po zraku veliko množico majhnih živalic na noge in plavuti, katere si z drgnjenjem raz života otrese in povžije. Teh živalic se nahaja nešteto v nečistem zraku in so zelo strupene. S prostim očesom jih sicer ne vidimo a s drobnogledom se to lahko opazi.

Najlepši dokaz je to, da so muhe v nečistem zraku večje in bolj rejene, ker dobivajo obilo hrane na teh živalicah, v čistem zraku pa, kjer teh živalic ni, ali pa so le v majhnem številu, so muhe manjše in medle. Razvidno je torej, da, tudi muha je v zdravstvenem oziru koristna žival. Še koristnejše pa bi bilo, ako bi Goričanje vse muhe v smrdljivi Korn (Corno) zapodili, kjer bi dobile prav mnogo mastne hrane, nam pa bi ne bilo treba tiščati si nosa, ko gremo čez smrdljivi potok, kojega vir je na goriškem pokopališču.